

vetette a rohanó sínek elé és úgy ragadta meg göresösen küllőit a szent keréknek, a halálos küllőket, hogy népe előtt ő hulljon előbb a semmibe.

Büszke magyar volt, akiben a magyarság egy volt az európai horizonttal, a szélesen, ölelőn egész emberséggel. Önmagában látta egész népe sorsát pusztulni, ez volt alapja, vétke, terhe, indítója, politikai és társadalmi vallásának. Önmaga pusztult magyar bűnök sokasága láttán, tudta, így rohan egész népe — mások bűne miatt — a süllyesztő sír felé.

A bűnöket nem mossa le semmi, csak a forradalom. Csak egy forradalom, amely felé rohant az ország, csak az modathatja napos-fényesre a szenvedő, dolgozó népet, így énekelt és így volt Ady igaz forradalmár.

Forradalmas volt Ady egész emberi és egész költői alkatában. Petőfiről írta, hogy 48-ban ő volt az egyetlen, aki igazán tudta, hogy mit akar és hogy mit kell tenni. Adynál jobban a századforduló Magyarországon senki sem tudta, hogy mi fog következni. A misztikus hangon énekelt versek a legrealisabban rajzolták fel a bukást, amelynek el kellett következni, nem a háború miatt, hanem a feudális ország bűnei miatt a dolgozó néppel szemben. Líra és ember egy volt Adyban, forradalmi líráját a forradalmas Ady határozta meg. Ezért nem kellett a feudális Hunniának, ezért „adta el lelkét a zsidóknak.“

Ady a dolgozó, szociális lelkiismeretű magyar ifjúságé, azé az ifjúságé, amely Adyban él, vele, általa, Igéiben Igéiért, mert Ady a magyar jövő, embereien, szabadon, szélesen, demokratikusan, szívet-elmét dobogtató emberséges, jobbágyszabadító szép magyar jövő — ez a jövő Ady Endre álma és valósága.

Fekete Béla

A jugoszláviai munkanélküliség

1.

A munkanélküliség, mint tartós és tömeges állapot, az első világháború után vált ismeretessé. Ez a mai társadalom általános válságának kísérő jelensége. A konjunkturális változásokkal párhuzamosan fogy, vagy emelkedik, de sohasem tűnhet el. A termelést magasfokra fejlesztett társadalom képtelen minden munkaképes tagját *termelően* foglalkoztatni, vagy ami ezzel egyjelentésű: a telt raktárak, a közszükségleti cikkek árszabályozó megsemmisítése, a megszámlálhatatlan milliárdokat fölemésztő fegyverkezési örület mellett, milliók kénytelenek éhezni. Ennek a tételnek igazát bizonyítja az alábbi négy szám.

a világ munkanélkülieinek száma (milliókban)

1929	0.9
1932	
1937	14
1938	18

Az, hogy a fegyverkezést szolgáló ipar kétségbeesett foglalkoztatása mellett a munkanélküliek száma ismét emelkedik, csak a termelés új válságára mutat.

Ezek a kilátások szükségessé teszik, hogy beszámoljunk a jugoszláviai, különösképen a vojvodinai munkanélküliség fejlődéséről az utolsó pár évben.

2.

Jugoszláviában, ahol a lakosság döntő súlyú tömege falun lakik, az *ipari munkára* jelentkezők, de foglalkoztatásban nem részesülők száma szédítő iramban emelkedik. 1930-hoz viszonyítva 1938-ban a munkanélküliek száma megnégyszereződött, ugyanakkor az alkalmazásban levők száma alig nőtt és ma — a földmunkásokat nem számítva — a munkásosztály 42%-a munkanélküli. Pedig a termelés még nem sodródott válságba és ez a szám már most nagyobb, mint amennyit a múlt válság idején mélypontjukat elért államok mutattak.

	1930	1933	1936	1938 (ezrekben)
Jugoszláviában				
munkában	775	647	752	862
munkanélkül	150	346	474	638

Ha megszólaltatjuk őket, ezek a számok másról is tanúságot tesznek. A falvak nyomoráról. Hogyan? Úgy, hogy ha összevetjük a két oszlop növekedését, látjuk az évről-évre városba özönlők tömegét, melynek csak fele jut munkához, míg a másik fele munka nélkül rója az országutakat. Utazik egyik városból a másikba szerencsét próbálni. Ezeknek száma a következőképp alakult:

	1934	1935	1936	1937	1938 (ezrekben)
beözönlés	62	92	108	136	143
munkát kapott	25	24	56	72	42
munkanélkül maradt	37	68	52	64	101

Látjuk, hogy egyrészt az évi kétszázezer főnyi szaporulat dologra érett része egyre nagyobb mértékben kényszerül kenyérkeresetre a városba húzódni, mert a falun képtelen megélhetést találni, másrészt nemcsak az u. n. passzív vidékek adják a beözönlőket, hanem a gazdagnak ismert országrészek is. Ezt a beözönlők nagy száma mutatja. Továbbá az elhelyezkedni tudók száma 1937-ben elérte tetőfokát és ma a munkanélküliek számának majdnem felét (321 ezer) az utolsó öt év beözönlöttei teszik, vagy azok szorítják ki a harminc éven fölülieket a munkapad mellől.

A munkanélküliek számának hatalmas arányú emelkedését nem utolsósorban a kivándorlás elé gördített akadályok okozták. Ezek lehetetlenné teszik a szaporodási felesleg (felesleg csak azért, mert a főnnálló rendszer *nem adhat* nekik megélhetést) elhelyezkedését más országokban.

3.

De ezek a számok nem mutatják az u. n. ipari tartalék sere-

get, mely jobbára tanult munkásokból áll, minden pillanatban készen arra, hogy a termelésbe kapcsolódjanak.

Az ipari tartalék-sereg hullámzása Jugoszláviában (ezrekben)

1928	1930	1933	1936	1938
114	71	67	108	138

Ez a százezres tömeg hat-tíz hónap alatt szívódik föl és három-négy hónap alatt esik ki a termelésből, növelve a munkapiacokon amúgy is majdnem szabadon és szervezetten garázdálkodó munkaadók előnyét, a szervezkedési és ellenállási lehetőségeiben korlátozott, harcokban még iskolázatlan munkássággal szemben.

4.

Hogy ezt a fegyvert, valamint a munkanélküliek óriási táborát mennyire kihasználják a munkaadók, mutatja az alkalmazás átlagos tartama, ami alig több két hónapnál.

egy alkalmazás átlagos tartama munkanapokban

1928	1930	1933	1936	1938
105	72	77	66	66

Vagyis az alkalmazás idejét illetően többek között a munkanélküliség és bizonytalanság jellemzi munkaviszonyainkat.

5.

A munkanélküliek szakmai megoszlása az összes iparágakban majdnem egyaránt lappangó válságra mutat. Csak a legfontosabbakat soroljuk föl:

a munkanélküliek száma iparáganként (ezrekben)

	fa és erdő	építészet	bányászat	kereskedelem	vas és fém	szövő
1935	18	23	15	11	20	3
1938	16	41	18	15	23	6
	élelmezés	kő	ruházkodás	szálloda		
1935	18	5	26	16		
1938	20	10	29	18		

Csökkenést csak a fa- és erdőiparban látunk. Minden más ágban a fennen hangoztatott gazdasági föllendülés ellenére 1935-től 1938-ig nőtt a munkanélküliek száma. A tényeket különösen érdekes megvilágításba helyezi, ha a fenti szakmák munkanélkülieit összehasonlítjuk a munkában levőkkel.

az alkalmazottak száma iparáganként (ezrekben)

	fa és erdő	építészet	bányászat	kereskedelem	vas és fém	szövő
1935	61	38	52	57	41	27
1938	76	71	65	65	58	61
	élelmezés	kő	ruházkodás	szálloda		
1935	35	22	27	21		
1938	40	29	33	23		

Míg az alkalmazottak száma a tíz szakmában csak 29%-al, a munkanélkülieké 77%-al emelkedett. Ezenkívül láthatjuk, hogy a ruházatkodási és szálloda-iparban majdnem ugyanannyi a munkanélküli, mint a munkában levő és a kő- és szövőipart kivéve, a többi szakmák viszonylagosan óriási munkanélküli táborral rendelkeznek. Ennek következménye azután, hogy az említett iparágak munkabérei, majdnem kivétel nélkül (építészet, kő) az átlagon alul állanak és az alacsonyfokú szervezethezesség miatt az 1936—37 évi sztrájkok sem tartós javulást, sem a bérek megfelelő színvonalon való tartását nem eredményezhették.

6.

Ha összehasonlítjuk az alkalmazottak és munkanélküliek képzettség szerinti összetételét, látjuk, hogy a válság alatt az uccára került szakmunkások nemesak hogy nem szívódtak föl, de számuk növekedett és ma is nagyobb hányadát alkotják a munkanélkülieknek (36%), mint az alkalmazottaknak (30%).

	munkanélküli	alkalmazott (ezekben) szakmunkás
1935	190	162
1938	220	214

Az ilyen állapot következményei a szakmunkások viszonylag jó bérének leromlása és a munkásság — következésképp a szakszervezetek — radikálizálódása. És ez érthető is. A fiatalabb munkás előtt (és ma ők alkotják a munkában levők zömét) ma már nem áll a valaha elérhető álm: házacská, kert, nyugodt élet és gondtalan öregség, hanem a munkanélküliség, a bizonytalanság, élettlengető bérek és a hosszú betegségek szakadatlan láncának valósága, amit öregebb társainak napról-napra észlelhető sorsában napról-napra láthat. A szabad szakszervezeti szervezkedés gátlása és a munkások érdekeit nem védő szervezetek előnyben részesítése nem állíthatja meg a folyamatot, amit az áldatlan viszonyok szültek és szítanak.

7.

A családi viszonyok a szaporodás csökkenésében, vagyis az ország erejének leromlásában csak más oldalról tárják elénk a fájó, vérző sebet.

**nős ill. férjnél van 100
munkanélküli alkalmazott
köztl**

47

40

Ez a különbség nem jelenti azt, hogy a munkanélküliek könnyelműbbek, mint az alkalmazottak, mert nagyobb arányban nősülnek, illetve mennek férjhez. Nem. Ez a két szám csak azt mutatja, hogy a munkásosztály fele nem alapíthat családot és hogy a nőtlen munkások olcsóbb munkaerejüknél fogva keresettebbek a nőseknél.

8.

A Munkásbörze 1938-as kimutatása a munkanélküli családok 522 ezer gyermekéről tesz említést. Ezek a gyermekek nem tudják, mi a mindennapi kenyér, húst hónapokon át nem látnak tányérukon, iskolába nem járnak, nevelőjük az ucca és sorsuk könyörtelenül a bűnügyi rendőrség nyilvántartásába viszi őket. Ha tekintetbe vesszük, hogy a napközi otthonok és más gyermekvédelmi egyesületek nálunk majdnem ismeretlenek, biztosra vehetjük, hogy ez a szám ugyannyi biztos halálra ítéltet jelent. *Minden tizedik jugoszláviai gyermek sorsa ez ma* és ha meggondoljuk, hogy számuk mily gyorsan emelkedik, minden erőnkkel követelnünk kell a legsürgősebb társadalmi beavatkozást.

a munkanélküli családok gyermekei (ezekben)	
1935	310
1936	364
1937	438
1938	522

Ismételten hangsúlyozzuk, hogy a gazdasági válság még nem következett be, de már kopogtat ajtónkon.

9.

A munkanélküliek serege a kenyér utáni hajszában városból városba utazik. A Központi Munkaközvetítő Hivatal kimutatása szerint 1933-ban minden munkás átlag kétszer változtatta lakhelyét. Később ez a szám esik. De a munkanélküliek emelkedése mellett ez a csökkenés csak a hatósági intézkedések eredménye. Az elégedetlen munkanélkülieknek a fontosabb központokba való betódulását igyekeznek meggátolni.

-Mire biztat annak a munkásnak és családjának az élete, aki évente kétszer kényszerül lakhelyváltoztatásra és hiába kutat megélhetés után, mert a vágyott munkaalkalom helyett a legtöbb esetben cseppet sem kívánt és emberi önérzetét megcsúfoló módon kerül vissza illetőségi helyére, ahonnan éppen a nyomor üzte el?

10.

Hogyan végezték feladatukat a munkanélküliek munkábaállítását és segítését végző Munkásbörzék?

A Munkásbörzék révén alkalmazást nyertek száma a munkanélküliség emelkedésével nem hogy lépést tartana, de csökken.

a Munkásbörzék révén alkalmazást nyert munkanélküliek (ezekben)

1930	1933	1935	1936	1938
44	35	24	28	30

A hivatalos beszámoló a fenti számokhoz a következőket fűzi:

„Amint az előbbi kimutatásból látszik a Munkásbörzék feladatukat, a munkaközvetítést (az utóbbi években egyre nehezebben végzik. A munkacró kínálat évről évre nő, míg a kereslet csökken. Ez is a munkapiac rossz helyzetéről tesz tanulságot.“

Valóban szinte együgyűség alkalmazást remélni, amikor egy munkaalkalomra tizenhat-húsz munkát kereső esik.

„Ezért — folytatja a beszámoló — a Munkásbörzék főfigyelme-
ket a munkanélküliek segélyezésére fordítják.“ 4A, munka-
piacokon uralkodó viszonyok jobbra fordulásának vártában a
pénzbeli segélyek kiutalásai képezik a gondoskodás főtárgyát.”

Ez a gondoskodás pedig az alábbi módon történik:

	munkások és munkaadók befizetettek	kiosztott segélyek összege	egy segé- lyezettre jutott	segélye- zettek száma	100 munka- nélküli kö- zül segélyt kapott
		d i n á r			
1936	24,105.535	15.213.764	103	148.589	31
1937	33,924.156	24,780.312	132	187.152	36
1938	?	26.775.234	155	172.595	28

Tényleg megható gondoskodás. Megjegyezzük, hogy ebben az összegben az ingyen vonatjegy és a természetbeni kiutalások is bennfoglaltaknak. Az egyheti életre is elégtelen összeg említést sem érdemelne, ha nem állana fõn az a lehetetlen helyzet, hogy a Munkásbörze járulékát minden alkalmazott munkásnak be kell fizetnie, de segélyt, még ilyen silányt is csak minden harmadik-negyedik munkanélküli kaphat.

Az ilyen „fõfigyelem“ mellett a Munkásbörzék kb. 50 milliónyi „megtakarított“ tõkével rendelkeznek. Az egész világon egyedülálló jelenség! Míg más államok óriási összegeket költenek a munkanélküliek segélyezésére, nálunk a nyomorúságos jövedelem mellett még megtakarításokra is van lehetőség. (Oh, jól felfogott takarékosági elv! szerk.)

Ha most összefoglaljuk, amit nagy vonásokban ismertettünk, látjuk, hogy:

1. a munkanélküliek száma az alkalmazottakénál nagyobb arányokban növekszik. Ez a tény a jugoszláviai gazdasági élet alakulásának különös jellegére mutat. A külföldi államokban az alkalmazottak számának növekedése a munkanélküliség csökkenését vonta maga után. Ez azt jelenti, hogy nálunk a mezõgazdaság égetõ kérdéseinek megoldása nélkül a nemzetgazdaságot nem lehet egészséges alapokra helyezni;

2. a munkanélküliek, az ipari tartaléksereg száma nõ, az alkalmazás idõtartama csökken;

3. a munkanélküliség minden iparágban érezhetõen növekszik;

4. a munkanélküliek fõtömegét szakképzett és családos munkások képezik;

5. a kivándorlások megszûnése következtében a viszonylagosan fõlõs lakosság nem helyezkedhet el külföldön és ennek az óriási tömegnek a nyomása a munkapiacokon uralkodó amúgy is rossz helyzetet tarthatatlanná teszi. Mindennek következtében lehetségessé vált a béreknek hihetetlen alacsony színvonalon való tartása. Erre jellemzõ egy, a Gyárosok Országos Szövetsége közgyûlésén elhangzott vélemény: „A mi béreinkkel az egész világgal konkurrálhatunk.“ A fõnálló

gazdasági keretek nem adnak módot arra, hogy a munkanélküliek a termelésbe jussanak. Ez azt jelenti, hogy — minden komoly segély híjjával — sorsuk az éhezés, betegeskedés, testi és szellemi elesettség;

6. a Munkásbörzék mai formájukban nem teljesíthetik hivatásukat, mer^t az állami hozzájárulás nélkül lehetetlen.

Ezért elsőrangú nép- és államérdek:

1. hogy nagyarányú közmunkákkal egyrészt lehetőség nyíljon a munkanélküliség azonnali csökkentésére, másrészt az ilymódon föllendített forgalom újabb munkás tízezreket juttatna munkához, ami által az ország jóléte emelkedne;

2. hogy a törvényesen előirt munkaidő betartását ellenőrző szervek az eddiginél fokozottabb mértékben fejtsék ki működésüket és tiltsanak be minden túlórázást;

3. hogy a kartellek ár és termelési politikáját megrendszabályozzák és azt a nép igazi érdekeit előmozdító célok szolgálatába állítsák;

4. a Minimális Munkabértörvényben megszabott legalacsonyabb bér fölemelése és a munkabéreknek a mindenkori létminimum alapjára való helyezése;

5. napközi otthonok hálózatának létesítése és a gyermekvédelemnek európai színvonalra való emelése;

6. a Munkásbörzék intézményének átalakítása a vezetőségek szabad választásának és tetemes állami hozzájárulás alapján.

Pálics Miklós

A barna horda

(Horváth Béla, kiváló magyarországi katolikus költő a nácikról.)

**Krisztus kutyája, téged arra kérlek,
Ha meghalok, csaholj a csörseléknek.
Ugasd a versemet, kergesd a kerge férget,
Az éjszakában síromat te védj meg.
Megdöglök dicső síromon a lomha
Sötét, ledől a zsarnok hatalom, ha
Te védsz engem, s nem rághat a ronda
Nyilas bolond a gyönyörű dalomba!
Ezt mondom én: halál a zsarnokokra!
Ezt mondom élve, ölve, haldokolva,
Ezt ír'am kőbe, fába, dalba, porba,
Hogy vesszen már a zsarnok barna horda.**

Horváth Béla